

Motion

1976/77: 989

av herr Werner m. fl.
om statsbidrag till zigenarföreningar, m. m.

Det finns ingen annan folkgrupp i vår kulturkrets som har omgetts av så mycket mystifierande mytbildning som den zigeniska. Mytbildningen har framför allt tjänat syftet att rättfärdiga alla de förföljelser och den ständiga diskriminering som gruppen utsatts för. Vi kan i uppslagsverk och "vetenskapliga" verk långt in på 1960-talet läsa om zigenarna som ett "vandrarfolk" med särskild begåvning för "tjuveri" och skumma affärer, de har dessutom "en naturlig musikalisk begåvning". Det anses även vara så att "Z. visar stor härdighet vid klimatförändringar och stor förmåga att uthärda umbäranden, strapatser och kroppsliga skador". Dessa uppgifter tillhandahålls i riksdagens handbibliotek exempelvis i Svensk uppslagsbok.

Det finns ingen anledning att i det här sammanhanget gå djupare in på orsakerna till diskriminering och förföljelse och alla de olika former dessa har tagit historiskt och i nuet. Det kan räcka med att konstatera att zigenarna fortfarande som grupp är utestängda från normalt deltagande i samhällslivet. Det gäller framför allt utbildning och arbetsmöjligheter, men också när det gäller bostäder förekommer en diskriminering, som innebär att hyresvärdar vägrar acceptera zigenare som hyresgäster eller försöker hävda att de bara vill ta emot ett visst antal. Det är möjligt att sätta upp sådana restriktioner dels därför att zigenarna som grupp är totalt maktlösa, dels därför att det ingår i myndigheternas filosofi när det gäller att "lösa zigenarproblemet" att man inte skall "ha för många på samma ställe".

Gruppen zigenare har vuxit kraftigt här i landet under de senaste tio åren. Det största tillskottet har kommit genom invandring från Finland, men betydande grupper har också kommit från Frankrike och Polen som flyktingar. Sett som en del av den totala invandringen utgör zigenarna dock bara en mycket liten del. Totalt finns i de nordiska länderna ca 8 000 zigenare och då bor fortfarande den största delen i Finland.

Karaktäristiskt för behandlingen av zigenarna från myndigheternas sida har varit att man med olika medel försökt förmå dem att låta sig assimileras i det svenska samhället, med avsägande av sina sociala bindningar inom gruppen och avståndstagande från sin sociala och kulturella identitet. Man har således försökt, på ett som man får förmoda omedvetet sätt, fullfölja mordet på den zigeniska kulturen, så som det pågått under århundraden av förföljelser och diskriminering. Resultatet har blivit förslumning och social apati som har drabbat en stor del av zigenarna. Rader av självutnämnda zigenarexpertter har stått upp och lyckats få myndigheternas öra för sina olika ideer om hur zigenare skall behandlas. Zigenarna själva har däremot

mycket sällan fått gehör för sina uppfattningar om vad som bör göras.

Zigenarna har nu själva sedan ett antal år skapat den organisatoriska basen för att själva ta del i arbetet på att åstadkomma bättre sociala och kulturella villkor. Det har skett genom bildandet av Stockholms finska zigenarförening år 1972, Nordiska zigenarrådet år 1973 och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige år 1974. Dessa organisationer har intimt samarbete, och även Nordiska zigenarrådet, som är avsett som nordiskt samarbetsorgan, har sin huvudsakliga verksamhet förlagd till Sverige. Namnet Stockholms finska zigenarförening är något missvisande, eftersom föreningen har medlemmar och försöker vara verksam över hela landet.

Zigenarföreningarna kan spela en mycket viktig roll för att ta till vara den zigeniska gruppens intressen. Men för detta fordras först ett officiellt erkännande av deras arbete, bl. a. genom att det betraktas som en självklarhet att de skall delta i olika kommunala och statliga kommittéer och arbetsgrupper när zigenarfrågor behandlas. Hittills har inte detta skett annat än i mycket begränsad och godtycklig omfattning. Till detta kommer att de zigeniska föreningarna måste få helt andra ekonomiska förutsättningar att arbeta än vad de hittills haft. Bortsett från ett anslag på 5 000 kr. per år från invandrarverket till den finska zigenarföreningen, har verksamheten finansierats helt genom medlemsavgifter. Eftersom medlemmarna undantagslöst lever under svåra ekonomiska förhållanden måste medlemsavgifternas storlek hållas lågt och det har betytt att man helt tvingas lita till frivilliga krafter. Sådana har inte saknats, men med tanke på det enorma arbetsfält det här rör sig om, måste ändå möjligheterna att klara uppgifterna på frivillig väg vara mycket begränsade. Vi föreslår därför att Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige medges ett anslag på vardera 125 000 kr. för att bygga upp en fast verksamhet. På grund av de speciella förhållanden som gäller för den zigeniska gruppen anser vi att detta anslag bör beviljas i särskild ordning, utanför de anslag som i övrigt utgår till invandrarnas riksorganisationers verksamhet.

Det är helt uppenbart att de stora problemen för den zigeniska gruppen finns i de grundläggande sociala förhållandena kring bostad, utbildning och arbete. Alltför många bor fortfarande i dåliga bostäder, exempelvis i slumbetonade områden i de större städerna. Självfallet motverkar sådana förhållanden försök att åstadkomma en drägligare tillvaro. Det finns en klar motvilja, som med jämna mellanrum dokumenteras i pressen, från hyresvärdarnas sida att upplåta lägenheter åt zigenare, liksom åt andra socialt handikappade. Av och till har det också hänt att kommuner försökt hindra zigenare att bosätta sig i kommunen. För ett antal år sedan inleddes ett samarbete mellan Stockholm och kranskommunerna för att försöka åstadkomma en jämn fördelning mellan kommunerna. Samarbetet rann ut i sanden, eftersom alla gick in i samarbetet med föresatsen att hålla nere inflyttningen av zigenare till sin kommun. För att motverka den inställningen från kommunernas sida bör staten påta sig ansvaret för en del av de bo-

stadskostnader som kommunerna åsamkas för socialt handikappade. Det bör inte gälla enbart zigenare, eftersom även andra grupper i samhället riskerar att få sina möjligheter att erhålla en bra bostad där de själva önskar begränsade genom nuvarande förhållanden.

Många zigenare är fortfarande analfabeter. Det gäller framför allt de vuxna generationerna, och är de inte analfabeter så har de nästan utan undantag en mycket dålig skolunderbyggnad. De har numera möjlighet att få en grundläggande undervisning, men den är tidsbegränsad och helt otillräcklig. För att zigenare skall ha någon möjlighet att hävda sig på arbetsmarknaden, är det nödvändigt att de bereds en skolunderbyggnad som är jämförbar med den som övriga innevånare i Sverige får. Man bör också öppna vägar, främst genom ekonomiskt stöd, som gör det möjligt för dem som så önskar att gå vidare till högre utbildning.

Man har efter hand insett nödvändigheten av att ge invandrare möjlighet att bevara och utveckla sin sociala och kulturella identitet. Stödet till invandrarorganisationerna är ett uttryck för detta och hemspråksundervisningen för invandrarbarn ett annat. För den zigeniska gruppen är problemen mycket större och mer djupgående än för andra minoritetsgrupper. Det beror framför allt på att de tvingats lämna sina traditionella förvärvskällor, vilket har gjort att den ekonomiska grunden för det kulturella livet har ryckts undan.

Den zigeniska gruppen har en rik muntlig berättartradition, men inget eget utvecklat skriftspråk. Det finns också en musikkultur, som f. ö. har mycket litet att göra med det som vanligen brukar förknippas med begreppet zigenarmusik. Det finns en bred hantverkstradition, som fortfarande upprätthålls, men bara av ett litet fåtal. Det vore möjligt att göra en lång uppräknning av alla de unika zigeniska kulturuttryck som ger den zigeniska folkgruppen dess identitet och som nu hotas av upplösning och av att falla i glömska på grund av att den ekonomiska grunden brutit samman. Tillsammans spänner de olika zigeniska kulturuttrycken över hela folkgruppens liv på ett sådant sätt att den måste betraktas som en kulturell minoritet.

Vi har här pekat på det ekonomiska sammanbrottet som orsak till att den zigeniska kulturen är svårt hotad. Man kan naturligtvis ifrågasätta hur starkt sambandet mellan kulturellt och ekonomiskt liv är. Men man kan gå till vilken folklig kultur som helst och man finner att arbetet, sättet att försörja sig och det dagliga livet kring detta, intar en helt central plats i kulturen. Finns det då inget utvecklat skriftspråk, när en folkgrupp kommer i en sådan situation som den zigeniska, så kan det kulturella sammanbrottet ske mycket snabbare än det annars skulle ha gjort.

Det finns anledning att påpeka att vad det här handlar om är någonting mer än en plädering för bibehållande av en säregen kultur i sig. Det är ett folks kultur som ger det dess sociala självuppfattning – det är dess historia, dess uttrycksmedel, dess sätt att vara och se på sig själv och andra. Ett folk som förlorar sin kultur hotas av en allmän förslumning. Det är vad

som har hänt tidigare i mänsklighetens historia och det kan räcka med att här peka på de gamla kulturfolken i Nord- och Sydamerika.

Mot den här bakgrunden är det nödvändigt att snarast ge ett kraftfullt stöd för att rekonstruera och bevara den zigeniska kulturen. Vi föreslår därför att åtgärder vidtas för att upprätta ett zigeniskt kulturcentrum. Syftet bör bl. a. vara att teckna det zigeniska folkets historia, utveckla dess skriftspråk och ta vara på den muntliga berättartraditionen. Där bör också finnas möjlighet att ta till vara musikkulturen och återuppliva hantverkstraditionerna. Den zigeniska folkgruppen måste själv, genom sina organisationer, få det avgörande inflytandet över hur kulturcentret skall vara format och hur det skall arbeta. I anslutning till kulturcentret bör en zigenisk folkhögskola inrättas, som samtidigt som den får folkhögskolans normala uppgifter även bör verka för att hålla den zigeniska kulturen levande inom den zigeniska folkgruppen.

Under hänvisning till ovanstående hemställs¹

1. att riksdagen beslutar att under XII huvudtiteln, arbetsmarknadsdepartementet, D 3 *Åtgärder för invandrare* uppta ett särskilt anslag till Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige om vardera 125 000 kr. och att anslaget under D 3 fastställs till 8 775 000 kr.
2. att riksdagen uttalar att åtgärder bör vidtas för ett statligt ekonomiskt stöd till kommunerna för att stimulera till bättre bostadslösningar för socialt handikappade.
3. att riksdagen uttalar att i kommittéer, utredningar och arbetsgrupper där den zigeniska folkgruppens förhållande diskuteras bör denna vara representerad.

Stockholm den 24 januari 1977

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

BARBRO BACKBERGER (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

i Malmö

C.-H. HERMANSSON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

INGA LANTZ (vpk)

¹(Se även motionen 1976/77:990)